

EUNAD IP: Osoby s mentálním/kognitivním postižením v rámci katastrof – hlavní doporučení

Hedvika Boukalová, David Čáp, Simona Hoskovcová, Štěpán Vymětal

Charakter postižení

- Demence
 - zpomalené psychické tempo
 - poruchu všípivosti a vybavení vzpomínek
 - narušení úsudku a plánování
 - narušení emoční kontroly a sebeřízení
 - zhoršení adaptability, poruchy chování, kognitivní deficit
- Narušení kognitivních funkcí při dalších duševních onemocněních (schizofrenie, poruchy nálady, psychoaktivní látky, neurotické poruchy)
- Mentální retardace
- Autismus

Doporučení pro

- oblast krizového plánování
- nácvik a přípravu
- krizovou situaci, komunikaci
- období nutné evakuace
- dlouhodobou péči o osoby

(zdroj: <https://www.kr-zlinsky.cz/krizove-rizeni-cl-4.html>)

Pro všechny skupiny platí

- Větší zranitelnost těchto osob – fyzická i psychická – následky...
- **Horší adaptace** – na nové podmínky – zejména při náhlých změnách!
- Neznamená to ale, že někteří nemohou pomáhat či aktivně a efektivně se zapojit
- A také to neznamená, že je zhoršení úplným pravidlem u všech
- Důležité: zda je dotyčný **klientem zařízení**, kde je trvale, ambulantně či je samostatně žijící osobou
- **Samostatně žijící klienti:**
 - Špatná identifikace – místa, potřeb
 - Obtíže v komunikaci
 - Neochota k evakuaci, nedůvěra

Doporučení pro krizové plánování I

- **primární pečovatel** – (kdo?) – by měl pacienty a osoby s disabilitou **kontrolovat** z hlediska připravenosti na nenadálou událost, katastrofu
- **koordinace péče** – případoví manažeři – cílem je zajistit, aby péče byla komplexní (fyzická, tak psychologická stránka, sociální, ekonomická, duchovní)
- **spolupráce s IZS, regionálními složkami plánování** na posouzení a zvýšení povědomí o potřebách a zdrojích pro podporu připravenosti ohledně osob s disabilitou
- **výcvik a technická podpora IZS** pro zlepšení schopnosti zohlednit osoby s disabilitou v plánování zásahu
- **vyvinout posílenou komunikační síť** pro případy nenadálé události pro osoby s disabilitou
- **zařízení**, která ubytovávají (starají se) osoby se specifickými potřebami, jak na dočasné, tak na permanentní bázi, by měla mít plány k poskytnutí péče obyvatelům nejméně na 72 hodin
- **spolupráce s médii** – tak, aby vysílání informací o události bylo vhodné i pro tyto populace
- **spolupráce s organizacemi** osob s disabilitou na plánování

Doporučení pro krizové plánování II

- Vytvořit seznam **individuálních specifik a zvláštností**
- pro každou osobu vč. aktuálního seznamu medikace a dávkování
- zajištění **medikace** na 14 dní (karta, v pohotovostní podobě lze vzít s sebou)
- Identifikační náramek se jménem + kontakt na poskytovatele péče
 - ❖ Znalost **evakuačního plánu** pro personál i klienty
 - ❖ **Plány transportu**, především pro imobilní pacienty
 - ❖ Plán na **poskytnutí péče** na 72 hodin
 - ❖ Plán ohledně náhradního bydlení – vhodné evakuační zařízení
 - ❖ Jídlo a **doklady pro asistenční psy**
 - ❖ Spolupráce s ostatními organizacemi pro lidi s disabilitou

Nácviky

- Spolupráce složek IZS s organizacemi z okolí
 - ❖ semináře
 - ❖ nácviky, tréninky, (pokud to jde, aby klienti znali „své“ hasiče apod. a nebáli se jich) → nácviky v maskách, slaňování atp.
 - ❖ dny otevřených dveří – organizace – veřejnost – IZS
 - ❖ někde je efektivní jen, je-li dlouhodobá
 - ❖ někde nejsou z důvodu zdravotního stavu klientů možné

Komunikace – základní pravidla:

- Respektování důstojnosti a samostatnosti lidí s disabilitou při katastrofě
- **Nehovoříme s nimi jako s dětmi!**
- Jsme v zorném poli posluchače, udržujeme oční kontakt
- Mluvíme zřetelně a stručně, v krátkých větách
- Snažíme se mluvit klidně
- **Musíme počítat s tím, že přes veškerou naši snahu, někteří klienti neporozumí**
- Snažíme se využít k získání potřebných informací **personál**
- Pozor na zvýšení dynamiky **ve skupině**, když je více klientů pospolu – zároveň evakuace ve skupině může klientům přinést pocit bezpečí

Senioři

- Narušení kognitivních funkcí
 - Pokles tělesné hmotnosti, výšky a proporcí X vyšší hmotnost
 - Zvýšení rizika úrazu
 - Snížení pohyblivosti a výkonnosti jedince
 - horší imunita
 - **Změna termoregulace (hůře se přizpůsobuje změnám počasí)**
 - Vyšší náchylnost na nemoci
 - zhoršená schopnost
 - psychického výkonu
 - orientace v prostředí, čase a sociálním prostředí
 - Nízká odolnost vůči stresu
 - Specifika dle míry postižení
- **Doporučení ke komunikaci:**
 - **Oslovujeme jménem, nebo titulem (ne babi, dědo)**
 - Aktivně ověříme možné komunikační bariéry (porucha sluchu, zraku) → přizpůsobíme komunikaci
 - Ztišíme případné zdroje hluku – TV apod.
 - Bez ověření nedoslýchavosti nezesilujeme hlas!
 - Zbytečný stres
 - Respektujeme jejich zpomalenost a chráníme je před časovým stresem
 - Složité informace několikrát zopakujeme, ideálně ještě napíšeme na papír

Osoby s mentální retardací

- Záleží na charakteru a závažnosti postižení
- Velmi sugestibilní
- Tendence k závislosti na druhých
- Špatná orientace v neznámém prostředí
- Komunikace
 - Mohou reagovat „zvláštně“ – „po svém“ – např. hlasitě i na malou změnu
 - Jiná verbální komunikace - obtíže se správným užitím „ano“ a „ne“.
 - Mohou klást nestandardní otázky, mohou se tázat dokola na to samé
 - Mohou mluvit pro sebe
 - Smát se v situacích, kdy se ostatní nesmějí
 - Méně se vyjadřují mimikou a gesty, často „po svém“
 - Neadekvátní postoj těla
 - Nerespektování komunikačních zón

Osoby s MR – komunikace - doporučení

- nepodceňujeme, komunikaci - nepoužíváme dětskou mluvu, hovoříme-li s dospělým
- vyhýbáme odborným výrazům, frázím a ironii
- názorně ukazujeme na těle, ukazujeme na předměty apod.
- pokud nerozumí – ukázat, nebo říci větu jinak, s jinými slovy
- používáme co nejkonkrétnější vyjádření - čas – raději než „za dvě hodiny půjdeme na procházku“ / „až se naobědváme, půjdeme na procházku“
- hovoříme vždy jen o jedné věci
- ověřujeme porozumění
- využíváme neverbální komunikace a doteku + pozorování projevů dotyčného (úzkost, strach...)
- dáme jasně najevo kdy odcházíme nebo ukončujeme konverzaci
- při přesunu využijeme vzájemný kontakt – držení za ruce apod. až do předání povolané osobně + využíváme především ty lidi, které znají!
- komunikujeme, uklidňujeme, říkáme, co se děje
- **pozor na** – „o nich bez nich“, prikazování, rozhodování za ně, chceme, aby byli pořád „hodní“

Klienti s kombinovanými vadami, imobilní pacienti

- Každý pohyb je vůlí druhé osoby
- Schopnost vnímat může být zachována
- Při transportu nepomohou
- Fyzicky zranitelnější – nesignalizují
- Mohou být napojeni na přístroje, sondy – to transport komplikuje
- Specifika zná nejlépe personál, pečovatelé
- Dlouhodobě ležící
 - chronické obtíže, senzorická deprivace, bolesti celého těla, dekubity, citlivost čítí zachována
 - Hodně „o nich bez nich“
 - „neříkejte mu, že...“
 - Může docházet k podceňování komunikace
- Kvadruplegici, paraplegici
 - Zvyklí na hýbání z rehabilitací, ale zranitelní (pozor na zlomeniny)
 - Pomáhají s transportem → respektovat jejich pokyny

Evakuace

- osoby s disabilitou mohou potřebovat delší čas
 - aby mobilizovaly podporu
 - zařídily transport a našly vhodný cíl k evakuaci
- osoby se zhoršenou mobilitou – předem - **plány pro transport** během náhlých událostí
- flexibilní postupy zaměstnanců a ostatních lidí (přátelé, rodina...) → dobré zvládnutí neodkladné situace
- **veliké budovy** náhradního ubytování, jako jsou školní budovy, **mohou způsobovat dezorientaci**
- **dosažitelnost služeb v náhradním ubytování** – vč. komunikačních technologií, překladatel, signalizační zařízení, tiskárna, **asistence** pro osoby s kognitivním narušením
- v případě evakuace zařízení pro osoby s disabilitou ideální spolupráce **s jiným podobným zařízením**, kam se klienti přesunou

Následná péče

- Cíl: nastolit **opětovné fungování služeb a kontinuitu péče**
- Riziková cílová skupina obdrží typicky **méně finanční pomoci** po katastrofě
- Obava ze **ztráty jiných výhod nebo dávek**
- **Obtíže se zvládnutím byrokratického postupu** včetně častého požadavku vyplňování formulářů na počítači a elektronického podání
- když chceme osobu s mentálním postižením za někým poslat, je lepší, když ho **doprovodíme** - nezřídka se stává, že i když osoba s postižením danou kancelář najde, má **obavy do ní vstoupit** a často odchází domů bez vybavení, nebo se nechá předbíhat ostatními čekajícími
- Postižená může být i **orientace v písemném textu** - neměli bychom předložit text se slovy: „Pročtěte si to a vyplňte.“
- U seniorů je důvodem **stigma spojené s obdržením pomoci nebo pocit**, že ostatní potřebují pomoc více